

FK5/9

000000000000604

ATKÇ

ATKÇ

000000000000604

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FK5/9

000000000000605

ATKÇ

ATKÇ

000000000000605

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FK5/9

000000000000606

ATKÇ

ATKÇ

000000000000606

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FK5/9

000000000000607

ATKÇ

000000000000607

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

ANADOLU KURŞUN FİĞÜRİLERİ
VE TAŞ KALINLARI

ANATOLIAN LEAD FIGURINES
AND THEIR STONE MOULDS

KUTLU EMRE

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FK5/9

000000000000609

ATKÇ

Troy

Walter's Art Gallery

ATKÇ

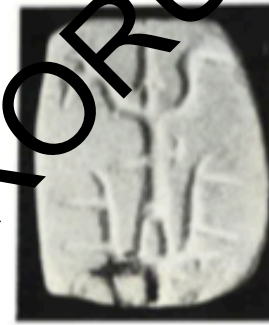
000000000000609

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

Boğazköy

Kültepe

? (Buchanan)

© TELİF HAKKI KORUMAN ESER ©

Abu Habba

MMA

Akhisar

?

?

ATKÇ

Loğazköy

ATKÇ

© Telif Hakkı Korunan Eser ©

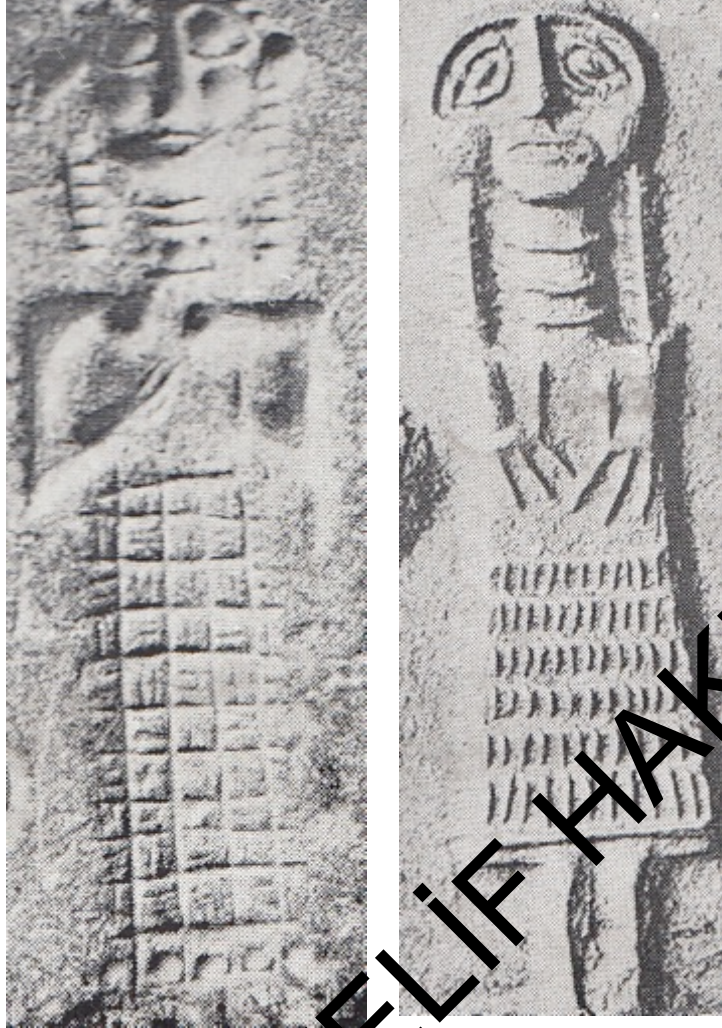
- Anadolu figürinlerinin kurşundan dokülmüş olmasını, bu madenin kolay erimesine, kıymetinin düşük olmasına ve bu sebeple halk için yapılan eserler olmalarına bağlayan araştırmacılar vardır. Kurşunun 327.4 C° da, yani çok düşük derecede erimesi ile meydana gelen kolaylığın yanında, bugünkü gibi, ilk çağlarda da kurşunla nazar arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı sorusu hatıra gelir.

Bu tür eserlerin evlerde, enkazda, çöp çukurunda atılmış olarak ele geçirildiğinin tesbit edildiğini ve hiçbirinin ölü hediyesi olarak veya dini manası olan bir yapıda bulunmadığını görüyoruz. Kurşun figürinler, dini, mitolojik konuları, yani tanrıları ve karşık varlıkları tasvir etmektedir. Buna göre kurşun figürinlerin fonksiyonu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

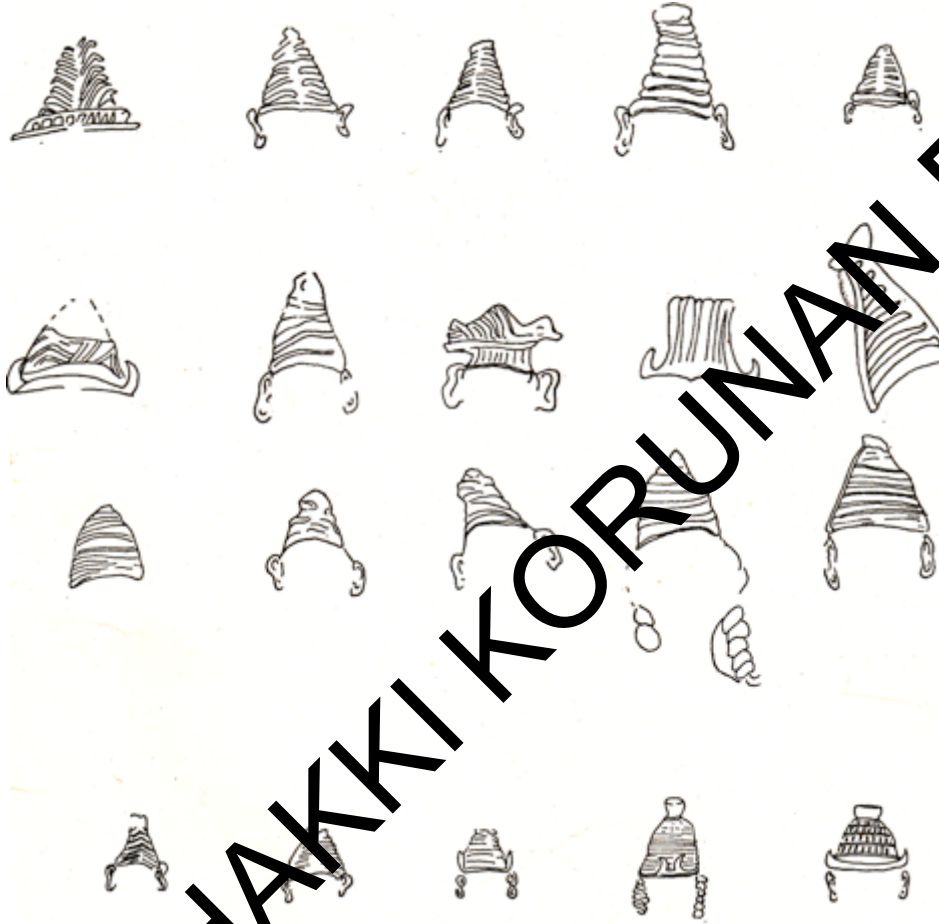
T. Özgüç'ün ifade ettiği gibi bu eserler, şahısların evlerinde korumuş oldukları tanrı tasvirleridir. Ev kültüründe tesirleri büyüktür. Bilindiği gibi, Assur Ticaret Kolonileri Devrinde her şahsın ve ailenin koruyucu tanrısı vardı. Bu hal "tanrın, tanrımız" ibareleri ile ifade edilmektedir. Bazen de, yazılı vesikalarda "babalarımızın tanrısı" formülü geçmektedir. Kurşun figürinlerin bu koruyucu tanrıyı veya tanrıları temsil etmiş olması ihtimalini gerçeğe daha yakındır.

- Bu tür eserlerin bir eşya olarak ne şekilde kullanıldıkları konusu üstünde de durulmalıdır. Figürinlerin, arka planı düz ve tasvirsiz olduklarından, yalnız cepheden bakılmak üzere yapıldıkları açıktır bellidir.
- D. van Buren bu eserlerin kumaş ve deri cinsinden yumuşak bir maddeye dikilmek, veya ağaç içine kakma suretiyle kullanıldığını düşünmektedir. Ancak, iyi korunan kurşun figürinlere ve taş nalıplara göre bunların az veya çok ölçüde düzenli bir kaideye basar durumda tasvir edildikleri görülmektedir. Bu bakımdan bu eserlerin kumaşa, deriye dikilerek, veya tahta çerçeveye, yuvaya yerleştirilerek kullanılmış olmaları söz konusu edilemez. Bunlar, yalnız cepheden bakılmak üzere, bir yere dayatılmak suretiyle kullanılmış olmalıdırlar.

- M. Ö. III. bin yılının son çeyreğinden M. Ö. IV. binin ilk yarısına kadar devam eden kurşun figürinlerin üslubu, bu zaman süresinin akışına uygun olarak değişik özellikler kazanmıştır.
- Giyimli tanrıça tipi M. Ö. III, Bin yılın sonunda, Lipchitz ve Akhisar kalıplarının gösterdiği şekilde ortaya çıkmaktadır. Giyimli erkek tasviri de, ilk defa, Karum'un IV-III, tabakaları ile çağdaş olan bir devirde görülmektedir.

- Bunlardaki enine yivlerle taanmış sivri serpuş ve yırtmaçlı eteklik tipi daha sonraki devirde de devam etmiştir. Tanrıların serpuşları, bilhassa İb devrinde birtakım varyantlara sahip olmuştur.
- Bu heykelcikler ve Anadolu Grubundaki mühür baskılarındaki bazı tasvirler, Hitit İmparatorluk Devri tanrı serpuş tipinin Assur Ticaret Kolonileri devrinde oluştuğunu göstermektedir.

Tanrıçaların, yarım küre biçimindeki başlıkları da, ilk defa, Karum'un II. katı ile çağdaş olan bir devirde ortaya çıkmaktadır. Bu tip başlık Ib devrinde daha basık, başa daha sıkı bir şekilde oturtulmuş olarak görülmektedir.

Çeşitli tanrı tiplerinin tasvirinde, Mezopotamya-Anadolu ilişkilerinin ve bu yolla gelen silindir mühür sanatının rolü çok büyük olmuştur. N. Özgüç'ün ifade ettiği şekilde, bu devirde Anadolu, sahip olduğu yüksek sanat seviyesi nedeni ile, Mezopotamya eserlerini taklitçilikten çok öteye gitmiş ve yalnız Anadolu'ya has bir tasvir tarzını, bir üslubu yaratmayı başarmıştır.

Bilindiği gibi, Assur Ticaret Kolonileri devrine ait yazılı vesikalarda adı geçen Mezopotamya'lı tanrıların yanında yerli-Anadolu'lu tanrıların da adı vardır.

Nipas, Parka, Harihari, Tuhtuhanum gibi tanrı adları, daha çok yerli halk arasında hazırlanan borç senetlerinde söz konusu olmaktadır. Bunlardan bazılarının Hitit İmparatorluğu vesikalarında da varlığı tesbit edilmiştir.

Böylece, M.Ö. III. bin yılından II. Binyıl'ın ilk yarısına geçen dini inanışlar, aşağı-yukarı 500 yıllık bir zaman dilimi içinde Anadolu'da yaşama devam etmiştir.

Bu eserlerin yerli- Anadolu üslubundaki silindir mühürler gibi, yalnız yerli tanrı ve tanrıçaları değil, Mezopotamya'lı tanrıları da konu olarak kabullendiğini "antilop standartlı tanrı", "boğa-adam" ve "sfenks" gibi motiflerin varlığından anlıyoruz. Ancak bunlar Akurgal'ında değindiği gibi yerli usluplar ile tasvir edilmişlerdir.

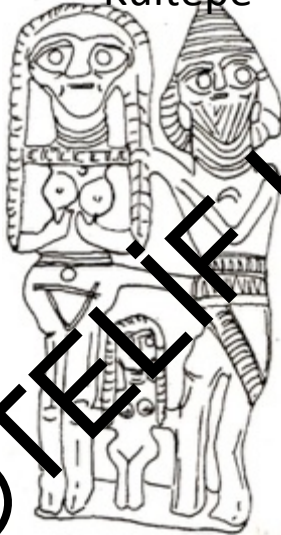
Kaniş Karumunun IV. ve III. Katları ile çağdaş figürinler

Kültepe

Acmehöyük

Boğazköy

Boğazköy

- **Erken Safha(Kaniş Karumunun II. Katı) ile Çağdaş Figüriner**

A-Tanrı ve Tanrıçalar

- 1-Hayvanlar Hakimesi
- 2-Hayvanlar Hakimi
- 3-Tanrı Üçlüsü
- 4-Kılıçlı Çıplak Tanrı
- 5-Elleri işe Göğüslerini Takdim Eden Tanrıça

B-Karışık Varlıklar

- 1-Boğa Adam

- **Geç Safha(Kaniş Karumunun II. Katı) ile Çağdaş Figüriner**

A-Tanrı ve Tanrıçalar

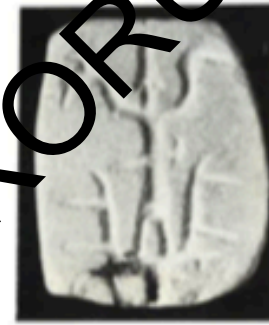
- 1-Antilop standartlı tanrı "Amurru" ve eşi
 - 2-Mızraklı Tanrı ve Ailesi
 - 3-Elinde "Çift Gözlü Balta" ile "Nebat" Tutan Tanrı ve Ailesi
 - 4-Elinde "Çift Gözlü Balta" Taşıyan Tanrı ve Eşi
 - 5-Silahlı Orak Biçiminde Olan Tanrı
 - 6-Esen Üzerinde Duran Tanrı
 - 7-Kanatlı Tanrılar
 - 8-Kanatlı Tanrıça
 - 9-Kuşlu Tanrıça
 - 10-Tek Tanrıçalar
 - 11-Alameti Olmayan Tanrı ve Eşi
 - 12-Tanrı Üçlüsü
- ### B-Karışık Varlıklar
- 1-Sfenks

Erken Safha (Kamış
Karumunun II. Katı) ile Çağdaş Figürinler
ve Figürin Kalıpları

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

- Assur Ticaret Kolonileri Çağının erken safhasını temsil eden Kaniş Karumu'nun II. katında ve Boğazköy'ün, Acemhöyük'ün, Alishar'ın Karum'un II. katı ile çağdaş yapı katlarında açığa çıkarılan kurşun figürinlerin ve taş kalıpların sayısı oldukça artmıştır. Bunlar, mühürlerde olduğu gibi, motifleri ve üslupları bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu eserlerin de muhtelif tanrı tiplerini veya karışık varlıkları tasvir ettiği söz konusudur. Biz bu grubu temsil ettikleri tipler bakımından
- A — Tanrılar.
- B — Karışık varlıklar, olmak üzere ikiye ayırıyoruz.

1. Hayvanlar Hakimesi (Potnia Theron)

Kültepe

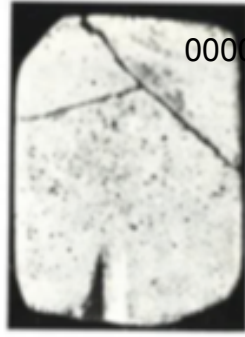
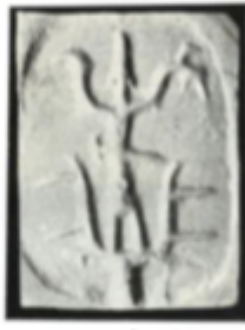

? (Buchanan)

© TELİF HAKKI KORUMAN ESERİ ©

FK5/9

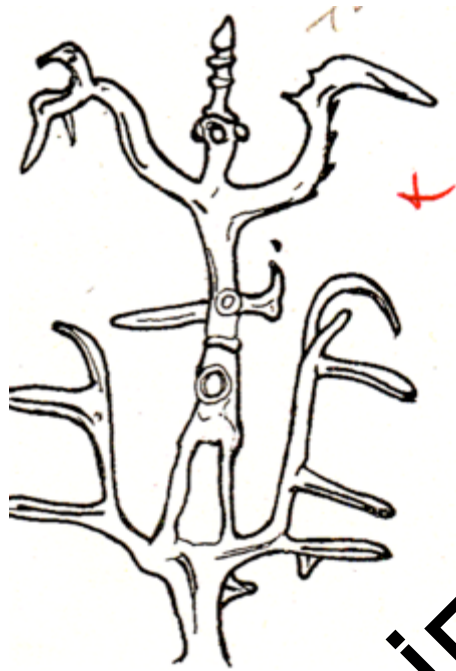
000000000000625

2-Hayvanlar Hakimi

Kültepe'de II. katta Aşşurlu tüccar Laqipum'un evinde bulunmuş olan ikinci taş kalıp üzerinde, T. Özgüç'ün de yazdığı gibi, Boğazköy kazısındaki tanrıçanın erkek görünümünde olanı, yani bir "Potnios Theron" tasviri mevcuttur.

- **Kültepe** Karum II. tabaka. G-H/8-9 planklarından. Kazı No. Kt. a/k 115. Kalıp, andezitten kapağı ile beraber bulunmuş. Yük. 5,9 cm., Gen. 4,6 cm., Kal. 1,3 cm.

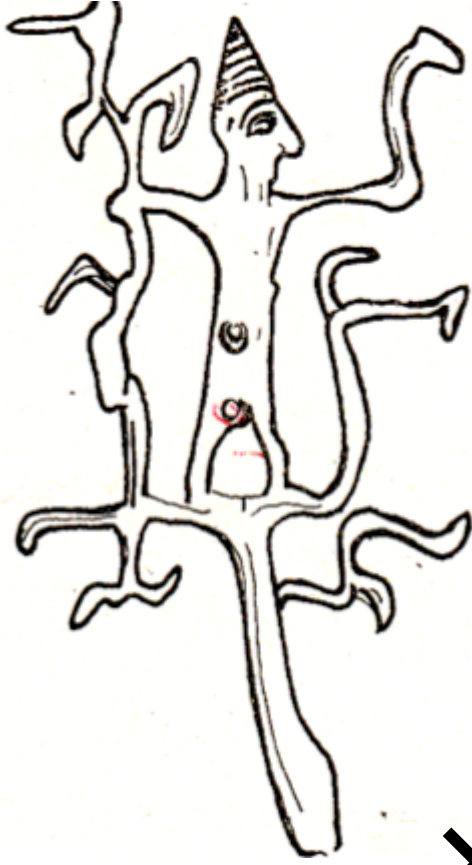
Üst kısmı dar, aşağısı genişçe. Köşeleri yuvarlak. Üzerinde iki kenarında stilize iki hayvanın yer aldığı kaideye basan sivri serpuşlu bir erkek tasviri bulunmakta. Belinde kabzası belirli olan bir kılıç var. Yukarı kaldırdığı ellerinden sağındakinde dört ayaklı bir hayvanı boynundan yakaladığı görülüyor. Her iki taşda da madenin akmasına yarayan oluklar korunmuş. Ankara Arkeoloji Müzesinde.

ATKÇ

000000000000625

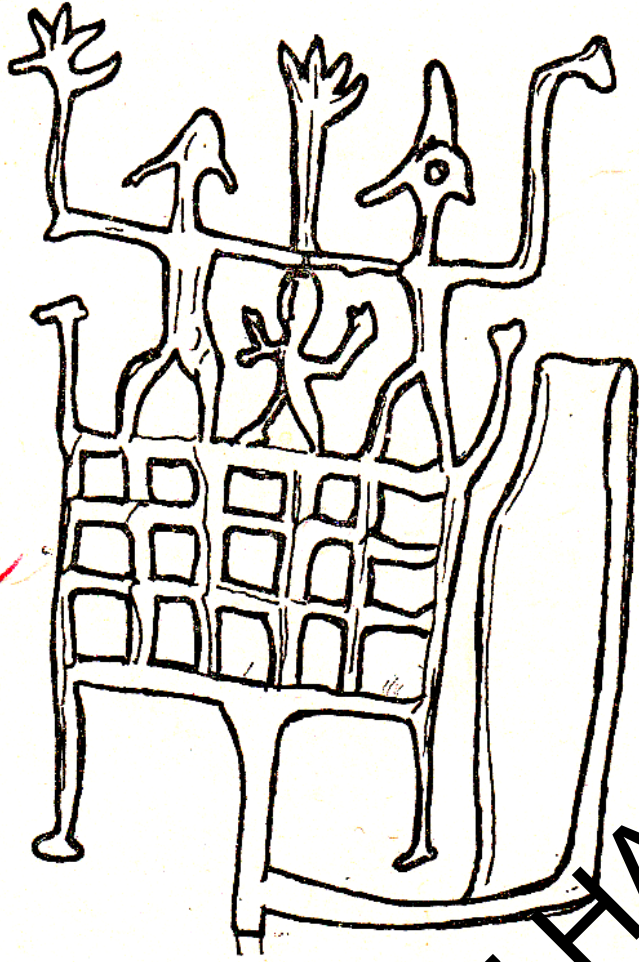
ATKÇ

- Bulunduğu yer bilinmeyen ve halen Yale Üniversitesi Müzesinde korunmakta olan üçüncü bir kalıpta, Kültepe kalıbının paraleli olan bir tanrı, yani "**Potnios Theron**" tasviri bulunmaktadır.
- Anadolu'dan satın alınmış. Çıkarıldığı yer bilinmiyor. Kalıp, pişmiş topraktan. Açık kahverengi. Yük. 5,66 cm. Arka ve ön yüzü de tasvirli. Bir yüzünde, iki yanında iki hayvanın işlendiği kaideye basan sivri serpuşlu bir erkek tasviri var. İki elini yukarıya kaldırmış. Sağ elinde bir hayvan tutmakta. Diğer yüzünde, içi kafes şeklinde taanmış bir kaideye basan kadın, erkek ve çocuk tasvirinden müteşekkil bir grup görülmekte. Her üçü de ellerini yukarıya kaldırmış durumda tasvir edilmiş. Sivri serpuşlu erkeğin sağındaki kadının, yarım ay biçimli, takkesi var. Üzerinde durdukları kaidenin üst ve alt köşelerinden birer ayak çıkmakta. Yale Üniversitesi Müzesinde.

- **Kaniş Karum**, LIV/124. plankare. II. yapı katı Y.6.5; g.3.5;k.0.3 cm. "**Potnios Theron**"
- Kt.353-355 kalıplarının açığa çıkartıldığı evin bitişiğindeki çift duvarla ayrılmış komşu odasından. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde. Dirsekten bükülü kollarını havaya kaldırmış, ayakta duran bir erkek figürünü. Sağ eli Laqipum kalıbındaki figüründe olduğu gibi, çengel şeklinde gösterilmiş. Sol elinde tuttuğu nesnenin kuş veya balta mı olduğunu söylemek zor. Başlığının tepesi konik bir sivrilik gösteriyor. Gözleri iki yuvarlak, burnu düz ve dikey bir çıkıntı ile belirtilmiş. Göğüsleri, göbeği ve cinsiyet organı yuvarlaklarla vurgulanmış. Göbek altında, iki dikdörtgenle vurgulanmış bir kemeri? var.
- Gövdesinin iki yanında bacaklarının başlangıcı ile göbeği arasında yükselen abartılı boynuzlu dağ keçisi yükselir.

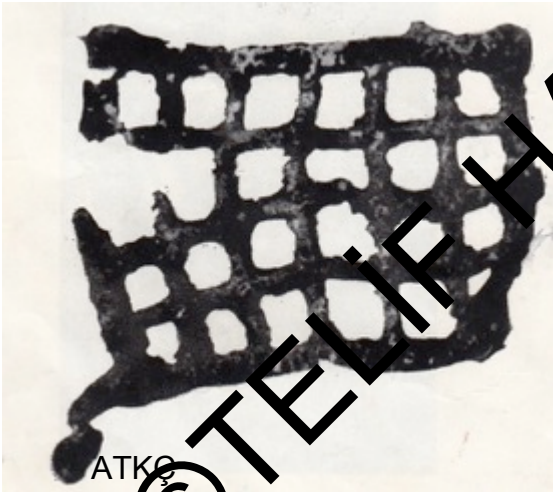
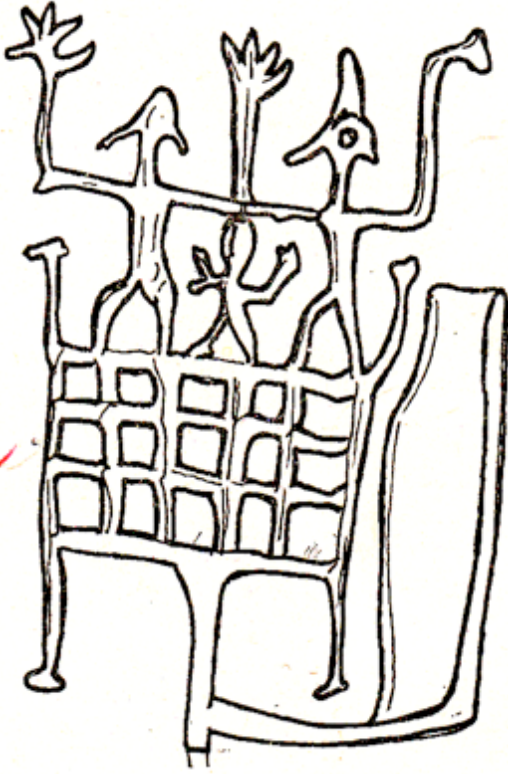

• 3-Tanrı Üçlüsü

- 0000000000000628
Yale müzesindeki kalıbın (Nr'. 43. Lev. IV. 36: Res. 17. b) arka yüzünde bulunan ikinci kompozisyon vardır. Burada, içi yivlerle taranmış, dört ayaklı bir ayakta duran tanrı veya tanrıça tasviri görülmektedir. Silahsız ve etrafında hayvanlar bulunmamakla birlikte, dirsekten itibaren havaya kaldırılmış eli, ön yüzdeki gibi, çengel şekli Tanrıçanın ve çocuğun elleri de beşer parmaklı olarak işlenmiştir. Bu sahnede bir çift teşkil eden tanrı ailesi arasında bulunan çocukla "tanrı ailesi" edilmek istendiği anlaşılmaktadır. yazıldığı gibi, burada hayvanları imalanan "tanrı ailesi" fikri ön planda "tanrı ailesi" ve "tanrı çifti" konularında tespitinde rol oynamaktadır.
- Assur Ticaret Kolonileri Devrinin örneklerle karşımıza çıkan kurşun kalıplarda, çeşitli alamelere götüğü belli olan tiplerin "çift veya tamamlanan aile" kompozisyon görür.

- **Kaniş Karum**, LVIII125 plankare, II. Yarı katı, atılmış enkazdan. Kumtaşından. y.7.3; g.5.7; k.6 cm.
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde.
- Pembemsi gri renkte. Bütün kenarları kırılmış. Yüzeyinde de kavramalar oluşmuş. Figür, dört ayaklı cinsten iki hayvanın oluşturduğu bir kaide üzerinde, ayakta durmaktadır. Dirsekten bükülü kollarını yukarı kaldırmıştır. Elleri ve yüzünün detayları belirgin işlenmemiştir. Sağ elinde tuttuğu objenin niteliği açık değildir. Belinin iki yanındaki çıkıntılar Laqipum kalıbındaki gibi hançerini simgeliyor olmalı. Cinsiyet uzvunun vurgulanmamasına karşın, üst kısmının çıplaklığı, onun bir erkeği temsil ettiğini gösterir.
- Arka yüzünde yarım kalmış bir kompozisyona ait çizgiler korunmuş. y

Kalıp üzerindeki kafes motifi ile taralı kaide de ilgi çekicidir. Bunun, silindirik mühür baskılarında görülen bazı sunak gibi gösterildiği düşünülür. Acemhöyük'te FB/28 plankareye düşen kesimde 3 x 5,5 cm. ebadında 1,5 cm. yükseldiğinde, kurşundan ufak bir nesne bulunmuştur. İç kısmı kafes şeklinde taranan bu dikdörtgenin köşelerinden dört tane kısa bacak çıkmaktadır. Anadolu'da bu çağlarda benzerine rastlanmamış olan bu buluntunun, Yale müzesi kalıbındaki tasvire benzerliğinden dolayı, aynı tipe giren bir sunağı temsil etmiş olacağını düşünülür.

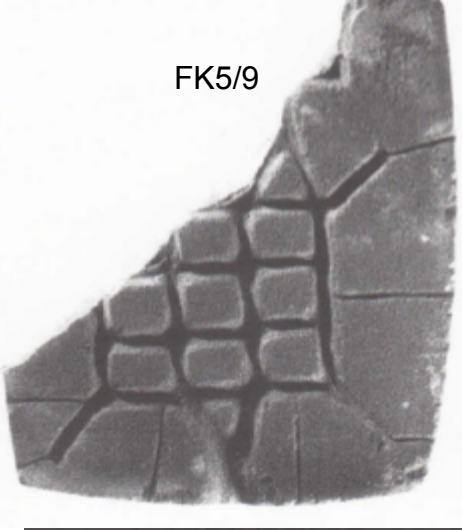

- **Kaniş Karum** LH/124 plankare. II. yapı katı. Oda 1c'den, Kt.97/ K354-355 ile beraber açığa çıkarıldı.
- Kumtaşımdan. Gri renkte. Y.7.4; g. 6.2; a.4.5 cm. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde.
- Ön yüzü iyi perdahlı. Dikdörtgen tablası yatay ve dikey çizgilerle taranmış, dört ayağının üçü korunmuş bir masa/sunak üzerinde ayakta duran ve dirsekten bükülü kollarını havaya kaldırmış bir figür kısmen korunmuş. Kolun diğeri ve boyundan itibaren başı kırık. Aileyi tamamlayan eşin (tanrıça) tasviri, kalıbın kırılışı nedeniyle tamamıyla kaybolmuş. y

FK5/9

000000000000632

ATKÇ

- II. yapı katı. Külli yangın yığınından. Y.6.7; g.5.1 cm. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde.
- Dikdörtgen tablası yatay ve dikey hatlara taralı, dört ayaklı bir masa/sunak üzerine yerleştirilmiş bir tanrı çiftini betimlemiş. Sağ tarafta duran kadın tanrının bir kolunun tümü, diğerlerinin ise yarısı kırık. Kolun omuzdan çıkış açısı, onun da kollarını dirsekten bükülerek havaya kaldırmış olduğuna işaret etmektedir. İki küçük nokta ile gözleri, dikey bir düz çizgi ile burnu belirtilmiş.

ATKÇ

000000000000632

ATKÇ

©

TELİF HAKKI KORUMANESER©

a

b

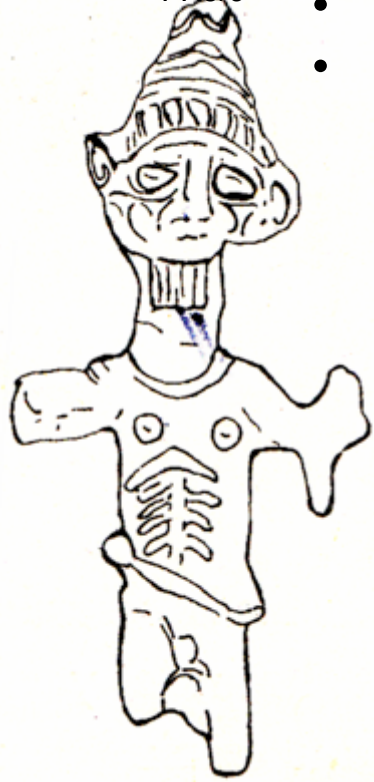
- **Kaniş Karum** LIII/124 plankare. II. yapı katı. Oda içinden. Kumtaşından. y.4.5; g.4.9; k.0.9 cm. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde.
- Ön yüzünde, dirsekten bükülmüş kollarını havaya kaldırmış bir figürün gövdesinin aşağı kısmı kırık. Sağ ve sola doğru yükselen iki iz, onun iki tarafında dikine duran, "dört ayaklı birer hayvan"dan oluşan kaide üzerinde, ayakta durduğuna işaret etmektedir.
- Arka yüzünde ise, iki yetişkin arasında duran bir küçük figürün oluşturduğu üçlü bir grup işlenmiştir. Her üçünde dirsekten bükülü kollarını havaya kaldırmış olarak ayakta durmaktadır. Sağdaki figürün başı üzerinde görülen sivri bir koni onu diğerlerinden farklı kılmaktadır. Soldaki kadın figürü ile ortadaki çocuğun başları yuvarlak olarak şekillendirilmiş, yalnız kadının yüzünde, erkekte de olduğu gibi, dikey bir çizgi ile burun belirtilmiştir. y

- **Kaniş Karum** LIII/124 plankare. II. yapı III. Odunlu. Kumtaşından. Gri renkte. Y.2.6; g.3.3.; kl.3 cm. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde.
- Dirseklerinden büktüğü kollarını havaya kaldırmış, ikisi büyük, ortalarında bir küçükten oluşan üçlü bir figür grubu. Belden yukarısı iyi korunmuş. Yelpaze şeklinde düzenlenmiş elleri dört parmaklı. Dairesel baş. Gözleri iri iki yuvarlakla, burnu bir dikey, ağzı ise yatay bir çizgi ile vurgulanmış. İnce boyunlu. Bilek ve dirsek arasındaki yatay çizgiler bileziklerini simgelemekte. Boyundan itibaren başı ve sağ eli korunmuş olan küçük figür, stil bakımından, bir önce incelediğimiz kalıptaki erkeğin benzeridir.
- Onun yanında duran ikinci büyük figürün ise yalnızca dirsekten itibaren sağ kolu ve eli korunmuştur.

FK5/9

000000000000636

- **4-Kılıçlı Çıplak Tanrı**
- **Alışar.**
- Assur Ticaret Kolonileri Devri'nin erken saf hasına ait olduğunu tespit edilen iki kurşun figürin, hem temsil ettikleri tip, hem de üslupları bakımından ayrı bir grup teşkil etmektedirler. Her ikisi de, sivri külahları enine yivlerle taranmış, kısa sakallı bir tanrıyı temsil etmektedir. Eğer ikişer yuvarlak kabartı ile belirtilen göğüslerin yerinde veya gövde genişliklerinde görüldüğü gibi, çok detayda kalan farklar olmasaydı, her ikisinin de aynı kalıba dökülmüş olacağı söylenebilirdi. Her ikisinin de boyunlarında tek sıralı birer halka vardır. Gövdeleri çıplaktır. Uç ve kabza kısımlarının kırılmış olmasına rağmen, bellerinde kılıç veya uzun hançer olmaları muhtemel birer silah, hafif meyilli şekilde durmaktadır. Kolları kırılmıştır. Birinin dirseklerine kadar korunan kollarına göre, ellerini bir şey tutar durumda havaya kaldırdıkları düşünülebilir. Her ikisinin de bacakları hemen hemen aynı yerden kırılmıştır.

ANKÇ

ANKÇ

Alışar. II. tabaka, P/26 plankare. A 11 b yapı katı. Kazı Ne. e. 672. Yük. 5,7 cm., Gen. 2,7 cm.
Erkek tasviri. Elleri ve bacakları kırık. Sivri külahı enine yivlerle bezeli. İri kulaklı. İri gözlü. İri burunlu, dolgun yüzlü. Kısa sakallı dikine taranmış. Boyununda bir halka var. İki küçük kabartı halinde göğüslerin altında, kaburga kemiklerine benzeyen taramalar mevcut. Belinde, diyagonal vaziyette duran ve silah olması muhtemel bir kabartı var.
Ankara Arkeoloji Müzesinde.

Alışar. II. tabaka, HH/9 plankare. II. yapı katı. Kazı No. b 2243.

Figürin, kurşundan. Yük. 5,3 cm., Gen. 1,7 cm.
Sivri serpuşu enine yivlerle bezeli bir erkek tasviri. Kolları ve bacakları kırık. İri gözlü. Burnu iri ve kemerli. Dolgun yüzlü, büyük kulaklı. Kısa sakallı dikey taranmış Göğüsleri büyükçe iki yuvarlak kabartı halinde Belinde eğik duran bir silah? Boyununda bir halka bulunmakta. Göğüsleri ile beli arasında kaburga kemiklerini andıran taramalar mevcut.
Chicago, The Oriental Institute Müzesinde.

000000000000636

- Aynı kalıptan dökülmedikleri halde, üslupları ve tipleri bakımından birbirinin paraleli olan bu tasvirlerin, Kültepe ve Yale müzesi kalıplarındaki tanrı tipini devam ettirmekte olduğunu düşünür. Çünkü onlar da aynı şekilde çıplaktır. Bacakların gövdeden çıkışı hepsinde, birbirine çok yakın şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca Kültepe tanrısında ve Boğazköy tanrısında görüldüğü şekilde bellerinde aynı tarzda, birer kılıç vardır.

FK5/9

000000000000638

ATKÇ

- **5-Elleri ile Göğüslerini Takdim Eden Tanrıça**
 - **Kaniş Karum'un II. katının, kurşun figürin olarak bulunan tek eserini, bacakları kırık, elleri ile göğüslerini alttan tutan bir kadın tasviri temsil etmektedir.**
 - Kültepe, Karum II. tabaka, N/21 plankare. Kazı No. Kt.d/k 127. Figürin, kurşundan. Yük. 4,3 cm., Gen. 2 cm. Elleri ile göğüslerini alttan tutar vaziyette tasvir edilmiş bir kadın. Çok iri gözlü, büyük burunlu, geniş ve dolgun çeneli. Büyük ağızlı. Göğüsleri iki iri yuvarlak kabartı, göbeği merkezi kısmı kabarık olan bir daire ile belirtilmiş. Yuvarlak yakalı ve kısa kollu bir elbise giymiş. Elbisenin yakası iki sıralı kabartma şeritle süslü. Uzun ve dolgun boyunlu. Kollarının yukarı kısmı çok adaleli. Elleri ve dörder tanesi gösterilen parmakları, teferruatlı bir şekilde işlenmiş. Bacakları kırık. Bel girintisi ve kalça hattı yumuşak kavislerle belirtilmiş.
- Ankara Arkeoloji Müzesinde.

ATKÇ

000000000000638

ATKÇ

- Kadın, II. katı figürinlerinden, bilhassa, başlığı başından ayrılmaktadır. Bu başlık berelerde olduğu gibi, başa oturmakla beraber, uçları saçlar üzerinde iki kanat halinde, yanlara doğru açılmaktadır. N. Özgüç'ün üslup özelliklerini iyice belirttiği bu eserin en yakın benzerini, kendisinin de ifade ettiği şekilde, II. katın "Şaluvanta" üslubuna ait bir mühür baskısındaki tasvir temsil etmektedir.

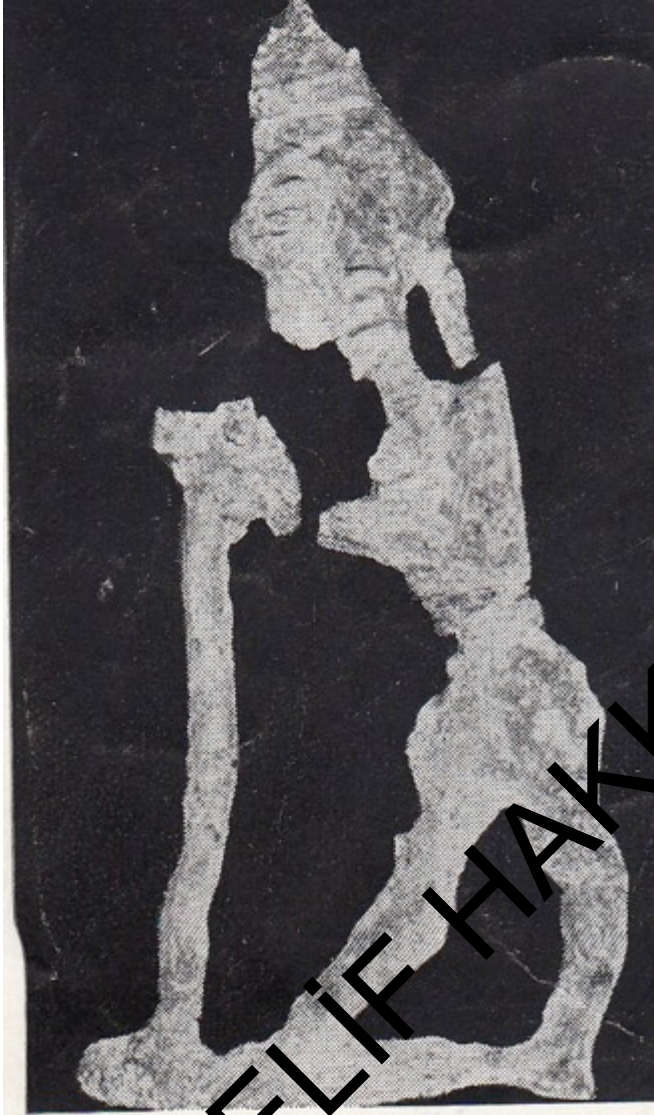
- N. Özgüç, mühür üzerindeki tanrıçanın “Eski Assur” üslubuna ait “Şu-İhtar oğlu Şu-Belim” kitabeli diğer bir mühür baskısındaki tanrıça tipinin aynını temsil ettiğini de ifade etmektedir. Aynı tanrıçanın temsil edildiği diğer bir baskı da Berlin müzesindedir.

- Tanrıçanın belden aşağısının da giyili olduğu düşünülmekte. Her ne kadar, göbek beden çıplakmışçasına gösterilmişse de, koldaki hatlardan giyimli Olduğu anlaşılan üst bedende de göğüsler aynı şekilde belirtilmiştir. Tanrı çiftini gösteren başka bir kalıp üzerinde de tanrıçanın göbek ve göğüsleri, uzun elbiseye rağmen gösterilmiştir.

- **1-Boğa Adam**
- **Achemhöyük'de** Assur Ticaret Kolonilerinin eski safhası ile çağdaş olan üçüncü yapı katında, kurşundan bir boğa-adam tasviri keşfedilmiştir. İnsan başlı, boğa gövdelidir. Elinde, başı kırık olan bir alem tutmaktadır. Boğa-adam motifi, N. Özgüç'ün ifade ettiği gibi, Eski Babil mühürlerinin Anadolu'ya mal ettiği motiflerden biridir. Alem taşıyan boğa-adam Kültepe'nin yerli üsluptaki mühür başkılarında da oldukça çok görülmektedir. Ancak, figürinin mühürlerdeki tasvirlerden ayrılan tarafı, başının insan başı şeklinde olmasıdır. Ayrıca, tanrılarda olduğu gibi, enine yivleri olan sivri bir serpuş giymektedir. Tanrılardan ayrılan ve boğa-adamlara yaklaşan diğer bir özelliği de omuzlarına kadar inen saçlarıdır. Bunlar, ince bir saç bandı şeklinde aşağıya doğru inmektedir. Biri tamamen kırık olan saç bandının, ikincisinin omuza bağlandığı yerdeki izlerden de anlaşılacağı üzere ucu, dışarıya dönecek şekilde açılmaktadır. Tek örnekle temsil edilen bu tip, tanrıların yanı sıra, silindir mühürlerde görülen diğer tiplerin de kurşun figürinlere uygulandığını öğretmesi bakımından çok önemlidir.

- Acemhöyük, V-Y/30 plankare. 111. seviye. Kazı No. Ac. B. 133. Figürin, kurşundan. Yuk. 6 cm. Gen. 3 cm. Alem tutan boğa-adam. Enine yivlerle bezenmiş sivri serpuşlu. Elleri ve alemin ucu kırık. Boynunda bir kolye, belinde ince bir kemer var. İri gözlü, büyük burunlu. Omuzlarına inen saç buklelerinden biri kırılmış. Baş cepheden, göğüs hafif dönük. Bacaklar yandan gösterilmiş. Belden aşağısı boğa bacakları şeklinde. Ayakları ve alem birleşik bir kaideye basmakta. Ankara Arkeoloji Müzesinde.

FK5/9

000000000000644

ATKÇ

Kaniş Karumunun Ib Katı ile Çağdaş Figürinler ve Figürin Kalıpları

ATKÇ

000000000000644

ATKÇ

- Assur Ticaret Kolonilerinin geç safhası kurşun figürin ve kalıpların en bol örneklerle temsil edildiği bir devirdir. Karan'ın Ib katı ile çağdaş olarak Alishar, Boğazköy ve Konya Karahöyük'te açığa çıkarılmış olan bu tür eserlerin bolluğu ve çeşitliliği, bu devirde çok sevilen ve kullanılan objeler olduğunu ortaya koymaktadır. Farklı üsluplar gösteren bu eserlerde çeşitli tanımlar, çeşitli kompozisyonlar halinde temsil edilmişlerdir. Ayrıca, motif olarak karışık varlıklar da tasvir edilmiştir.
Biz bu devrin eserlerinde **Yerli-Anadolu'lu** ve **Suriye'li** olmak üzere iki ana üslup sezinlemekteyiz. Çoğunluğu Anadolu üslubunda yapılmış olan bu eserlerin üslup özelliklerine, konuları incelerken ve ikonografi tespitine çalışırken değinilecektir.

• Erken Safha(Kaniş Karumunun II. Katı) ile
Çağdaş Figürinler

A-Tanrı ve Tanrıçalar

- 1-Hayvanlar Hakimesi
- 2-Hayvanlar Hakimi
- 3-Tanrı Üçlüsü
- 4-Kılıçlı Çıplak Tanrı
- 5-Elleri işe Göğüslerini Takdim Eden Tanrıça

B-Karışık Varlıklar

- 1-Boğa Adam

• Geç Safha(Kaniş Karumunun III. Katı) ile
Çağdaş Figürinler

A-Tanrı ve Tanrıçalar

- 1-Antilop standartlı tanrı "Amurru" ve eşi
- 2-Mızraklı Tanrı ve Ailesi
- 3-Elinde "Çift Gözlü Balta" ile "Nebat" Tutan Tanrı ve Ailesi
- 4-Elinde "Çift Gözlü Balta" Taşıyan Tanrı ve Eşi
- 5-Silahlı Orak Biçiminde Olan Tanrı
- 6-Esen Üzerinde Duran Tanrı
- 7-Kanatlı Tanrılar
- 8-Kanatlı Tanrıça
- 9-Kuşlu Tanrıça
- 10-Tek Tanrıçalar
- 11-Alameti Olmayan Tanrı ve Eşi
- 12-Tanrı Üçlüsü

B-Karışık Varlıklar

- 1-Sfenks

1a

LOUVRE

1-Antilop Standartlı Tanrı Amurru

Satın alınma. Çıkarıldığı yer bilinmiyor.

Kalıp, steatitden?. Yük. 5,3 cm., Gen. 4,7 cm.

Yukarı kısmı dar, aşağısı geniş dikdörtgen prizma biçiminde. Erkek, kadın, kadının kucagındaki çocuk ve erkekle kadın arasındaki antilop biçimli standart'dan meydana gelmiş bir grup.

Orta kısmı yüksek kabartma halinde olan erkeğin küllü enine yivli, tepesi geniş ve dikine yivlerle bezeli. İri gözlü, iri burunlu. Büyük kulaklı. Kısa sakallı. Diline taramış. Beli, uçları yuvarlak geniş kemerli. Elbisesinin etek kısmı, belden aşağıya inen, iki dik şeritle bölünmüş. Şeridin iki yanındaki kalın kısımlar enine yapılmış yivlerle bezeli. Sağ elinde (baskıda sol omzuna dayadığı sivri çubuk üzerinde duran antilop şeklindeki amblemi tutmakta.

Kadın, basık bereli. İri gözlü, iri burunlu. Elbisesinin etekliği yırtmaçlı. Önce enine taramış olan etekliği, ayrıca dikey veya hafif diyagonal yivlerle de bezenmiş. Kucagında, başı erkeğe yaklaşacak şekilde eğri tutulan çocuğun başlığı kendisinin bir kız çocuğu olduğunu belirtiyor. Kadınlıkla erkek arasında, aynı zemine basan ince bir çubuk üzerinde antilop biçimli standart var. Bu, tanrının taşıdığından daha iri boylu dur.

- Muse du Louvre'da. Müze No. AO 15554.

KOPENHAG

KÜLTEPE

1a
LOUVRE

Bu yeni kalıp kompozisyon şeması bakımından Kopenhag ve Kültepe karışımından meydana gelmiştir

Tanrının silahsız olarak ve yalnız antilop şekilli bir standart taşıması ile Kültepe eserine benzediği görülmektedir.

Tanrıça, kuzeyinde çocuk taşıması bakımından da Kopenhag kalıbındaki tanrıçaya paralellik gösterir.

FK5/9

ALİŞAR

ATKÇ

000000000000649

LOUVRE

Eteğliğinin bezemeleri de diğer kalıplardaki tanrıça elbiselerinden farklıdır. Bunun yırtmacı biraz daha yana kaymıştır. Elbise bu şekli ile en çok Alişar kurşun figürinlerinden birinin giydiği elbiseyi andırmaktadır.

000000000000649

ATKÇ

LOUVRE

Tanrıçanın kucagındaki kız çocuk
Kültepe'nin dördü kalbındaki kıza
benzemektedir. Yanız, bunun elbisesi
enine taralı olarak bırakılmıştır.

- **Antilop Standartlı Tanrı Amul'u**
- Satın alınma; çıkarıldığı yer bilinmiyor. Kalıp, steatitden. Gri renkte. Yük. 5,4 cm., Gen. 3,6 cm. Cepheden tasvir edilmiş bir erkek, kucagında çocuk taşıyan kadın, aralarında antilop cinsinden bir hayvan tasvirinden meydana gelmiş grup. Tanrının iç bükey hatlı sivri külahı, enine taralı yivlerle bezeli. Kısa sakalı dikey olarak taranmış. İri gözlü, iri burunlu. Beli, uçları yuvarlak geniş kemerli. Etekligi, kemerin bağlantı yerinden başlayıp aşağıya inen bir çift ince band ikiye ayırmış. Etekligin her iki kısmı erine tertiplenmiş yivlerle bezeli. Sağ elinde omzuna dayadığı oku, sol elinde ucu kırık bastonu tutmakta. Kadının başlığı bere biçiminde. İri gözlü, ufak ağızlı, dolgun yüziü. Yakası kabartma iki bandla çevrilmiş elbisesinin etek kısmı tanrının benzeri. Kucagındaki çocuğun serpuşu, elbisesi erkeğinkinin aynı. Ellerini göğüsleri üstünde yumruk yapmış. İkisinin arasında, ince çubuk üzerine yerleştirilen antilop cinsinden hayvan, başını tanrıya doğru döndürmüş. On bacakları ufak çıkıntılar halinde. Gövdesi, boyundan itibaren, aşağıya doğru inen bir hatla ikiye ayrılmış. Hattın sağ ve solu enine düzenlenmiş yivlerle bezeli. Köbenhavn, Nationalmuseet, Antiksammlingen. Müze No. 5410.

- **Antilop Standartlı Tanrı Amuru**

- **Kültepe. Satıhdan.**

Kalıp, steatitden. Uz. 5,3 cm, Gen. 3,2 cm., Kal. 2 cm.

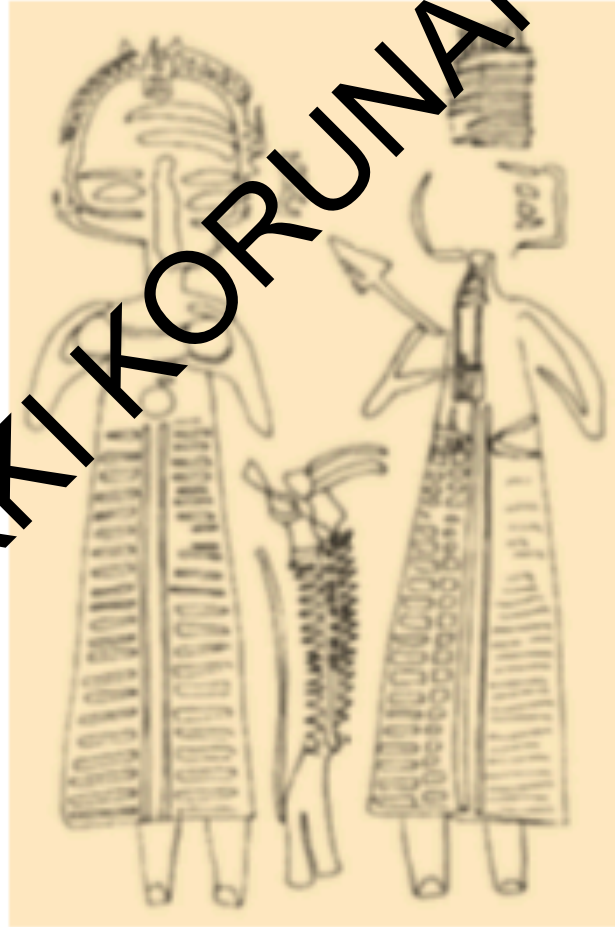
Cepheden tasvir edilmiş bir erkek, bir kadın ve aralarındaki ince çubuğa geçirilmiş antilop tasviri. Tanrı, yivlerle bezeli, sivri külah giymiş. İri kulaklı, büyük burunlu ve iri gözlü. Çenesinin altından, yelpaze şeklinde, çıkan sakalı dikine taranmış. Elbisesinin etek kısmı, belinden aşağıya doğru, iki ince şeritle bölünmüş. Şeridin sağ ve solundaki kısımlar enine dizilmiş yivlerle taranmış. Sağ elinde omuzuna dayalı oku, sol elinde de antilop biçimindeki amblemi taşımakta.

Cepheden tasvir edilen kadın, elleri ile, göğüslerini tutmuş. Başlığı yarım daire biçiminde. Saç bukleleri yanakları boyunca çenesine kadar inmiş. Elbisesinin üst kısmı düz, yakası kabartma bir bandla çevrili. Eteği tanrı elbisesinin benzeri.

Aradaki antilop tasvirinin arka ayakları işlenmemiş.

Kayseri Müzesinde Müze No. 4370.

FK5/9 000000000000653 ATKC
the shoulders two standards depicting children (fig. 12). Two motifs whose provenance is unknown, on exhibit in the Louvre Museum, present the same subject as the main group, although they differ in some iconographical details (figs. C, 9-10)²⁴: the top of the cap of the male figure

ATKC

000000000000653

ATKC

Fig. C - Serpentine mould, h. 5.9 cm, allegedly from Iran (AO26512); scale 1:1.

Antilop Standartlı Tanrı Amurru

Satin alınma, çıkarıldığı yer bilinmiyor.
Kalıp, serpantinden. Yük. 5,3 cm. Gen. 4,2 cm., Kal. 3,9 cm.

Bulunduğu yer bilinmeyen bir diğer kalıp üzerinde, tanrı ve çıplak tanrıçadan meydana gelen bir konu vardır. Tanrı, farklı görünümüne rağmen, elinde tuttuğu alameti bakımından, yukarıda söz konusu olan tanrı tipini canlandırmaktadır. Elleri ile göğüslerini tutan çıplak kadının solunda, bir erkek tasviri.

Erkeğin dikine işlenmiş çizgilerle bezeli külahının yukarı kısmı düz olarak kesik, alt kenarının iki yanından da iki küçük boynuz çıkmakta. Kalkık kulağı. Çok büyük burunlu. Çene altındaki sakalı dikine çizgilerle bezeli. Önden yırtmaçlı etekliğinin eteklerini ve yün macını, ufak çizgilerin süslediği bir band çevrelenmiş sağ elinde, omzuna dayadığı ve ucunda bir hayvan tasvirinin bulunduğu amblemi, sol elinde de omzuna dayadığı fakat, ucu kırık olduğu için mahiyeti anlaşılamayan bir silahı tutuyor.

Kadının takkesi basık ve dikine yapılmış çizgilerle bezeli. Boyununda çok sıralı kolyesi var. Göbeği bir daire, elleri ile alttan tuttuğu göğüsleri iki yuvarlak kabartı ile belirtilmiş. Dolgun kalçaları yuvarlak hatlı. Bacakları, ayakları iyi işlenmiş. Cinsiyet uzvu üçgen şeklinde gösterilmiş.

Tanrıça bereli ve üç sıra kolyeli oluşu dışında, tamamen çıplak durumda tasvir edilmiştir. Gövdenin üst kısmının şematik işlenişine karşılık, belden aşağısı tabiata daha yakın ve dolgun olarak yapılmıştır. Eser bu bakımdan Kaniş Karumu'nun Ib katında keşfedilmiş olan "Eski Suriye mühürlerinde" ki bazı çıplak tanrıçaları ve yine bu katta bulunmuş fildişi tanrıça heykelciğini hatırlatmaktadır.

Fransa'da Dr. Thierry'nin özel koleksiyonunda.

THIERRY

Antilop Standartlı Tanrı Amurru

Satin alınma, çıkarıldığı yer bilinmiyor.
Kalıp, serpantinden. Yük. 5,3 cm. Gen. 4,2 cm., Kal. 3,9 cm.

Bulunduğu yer bilinmeyen bir diğer kalıp üzerinde, tanrı ve çıplak tanrıçadan meydana gelen bir konu vardır. Tanrı, farklı görünümüne rağmen, elinde tuttuğu alameti bakımından, yukarıda söz konusu olan tanrı tipini canlandırmaktadır. Elleri ile göğüslerini tutan çıplak kadının solunda, bir erkek tasviri.

Erkeğin dikine işlenmiş çizgilerle bezeli külahının yukarı kısmı düz olarak kesik, alt kenarının iki yanından da iki küçük boynuz çıkmakta. Kalkık kuyruk. Çok büyük burunlu. Çene altındaki sakalı dikine çizgilerle bezeli. Önden yırtmaçlı etekliğinin eteklerini ve yırtmacını, ufak çizgilerin süslediği bir band çevrelenmiş sağ elinde, omzuna dayadığı ve ucunda bir hayvan tasvirinin bulunduğu amblemi, sol elinde de omzuna dayadığı fakat, ucu kırık olduğu için mahiyeti anlaşılamayan bir silahı tutuyor.

Kadının takkesi basık ve dikine yapılmış çizgilerle bezeli. Boyununda çok sıralı kolyesi var. Göbeği bir daire, elleri ile alttan tuttuğu göğüsleri iki yuvarlak kabartı ile belirtilmiş. Dolgun kalçaları yuvarlak hatlı. Bacakları, ayakları iyi işlenmiş. Cinsiyet uzvu üçgen şeklinde gösterilmiş.

Tanrıça bereli ve üç sıra kolyeli oluşu dışında, tamamen çıplak durumda tasvir edilmiştir. Gövdenin üst kısmının şematik işlenişine karşılık, belden aşağısı tabiata daha yakın ve dolgun olarak yapılmıştır. Eser bu bakımdan Kaniş Karumu'nun Ib katında keşfedilmiş olan "Eski Suriye mühürlerinde" ki bazı çıplak tanrıçaları ve yine bu katta bulunmuş fildişi tanrıça heykelciğini hatırlatmaktadır.

Fransa'da Dr. Thierry'nin özel koleksiyonunda.

- H. Frankfort ve J. Kupper'in araştırmalarına dayanarak, bir elinde ucu kıvrık silah tutan tanrının gazel veya antilop cinsinden bir hayvanla ilgisinden dolayı tanrı Amurru olarak kabul edilmektedir. Bilindiği gibi, bu tanrının adına Assur Ticaret Kolonileri Devrine ait yazılı vesikalarda da rastlanmaktadır. Tanrı bu devirde Anadolu insanları tarafından bilinmektedir. Bu bakımdan N. Özgüç'ün Mezopotamya'lı tanrıların Anadolu grubundaki mühürlerde de tasvir edildiği görüşüne dayanarak, kalıplar üzerindeki "antilop standartlı tanrı"nın "tanrı Amurru" olacağı kanısına varılmıştır..
- Kalıplarda bu tanrının yanında görülen tanrıçanın kimliği aydın değildir. Mezopotamya metinlerinde tanrı Amurru'nun zevcesi olarak "Tanrıça Ařratu-Beletřeri"nin adı geçmektedir. J. Kupper bu tanrıçanın eski metinlerde "Anu'nun güzel kızı" olarak tanımlandığını ve aynı tanrıçanın Ugarit panteon'unda büyük tanrılar sırasında yer aldđını belirtmektedir. Ancak biz bu kalıplar üzerindeki tanrıçanın, Ařratu'yu temsil edip etmediğini bugünkü araştırmalara göre, ifade edecek durumda değiliz. Kültepe'de II. ve Ib katında keşfedilmiş olan yerli üsluptaki mühür baskılarında da antilopla ilgili tanrıçaların varlığını görmekteyiz. Bu tasvirlerin yerli Anadolu'lu bir tanrıçayı tasvir edip etmediği konusu da şimdilik açık kalmaktadır.

- **2-Mızraklı Tanrı ve Ailesi**
- **Alışar. II. tabaka. S-28 plankare. Kazı No. d 154.**
- Kalıp, steatitten. Yük. 5,7 cm., Gen. 3,9 cm. Üzerinde, sivri kulühi enine yivlerle bezeli bir erkek, kucagında çocuk taşıyan kadın tasviri var. Her ikisi de iri gözlü, büyük burunlu, dolgun yüzlü. Erkeğin iri kulakları külahının alt kenarından yukarıya doğru taşmış. Aşağıya doğru genişleyen sivri sakalı dikine taranmış. Elbisesinin etek kısmı belinden aşağıya doğru inen iki ince şeritle ikiye ayrılmış. Şeridin sağ ve solundaki kısımlar enine taranmış. Belinde ucu yuvarlak geniş kemeri var. Kadının elbisesinin eteği erkeğinkine benziyor. Yukarı kısmı düz. Yalnız, yuvarlak olan yaka kenarı iki kabartma şeritle süslü. Kucakta yanlamasına taşınan çocuk da kadının kıyafetinde. Yalnız, serpuşu dikine yivlerle bezenmiş.
- Ankara Arkeoloji Müzesinde. Müze No. 12362.

- **Mızraklı Tanrı ve Ailesi**
- **Kültepe. Karum Ib katı, S/15 plankare. Kazı No. Kt. h/k 89.**

Kalıp, steatitden. Yük. 6,2 cm. Gen. 5 cm.

Bir erkek, bir kadın, biri kadının kucağında diğeri kadın ile erkek arasında olmak üzere iki çocuktan müteşekkil dört tasvirli kalıp. Erkeğin başındaki sivri külah enine ve hafif dalgalı yivlerle bezeli. İri kulaklı, iri patlak gözlü, büyük burunlu. Aşağıya doğru genişleyen kısa sakalı dikey yivler halinde taranmış. Göğüsleri iki yuvarlak kabartı halinde gösterilmiş. Elbisesinin etek kısmı, göğüs aralarından başlayıp, etek ucuna kadar inen iki ince şeritle ortadan ayrılmış. Şeritlerin sağ ve sol tarafta kalan kısımlar enine yapılmış yivlerle bezeli. Uçları yuvarlak geniş kemeri aşağıya düşmüş. Sağ elinde omzuna dayalı bir mızrağı, sol elinde de sol omzuna dayalı baltayı taşımakta.

Tanrıça, başına iyice oturmuş yarım daire biçiminde takke giymiş. Tepe çevresini bir band çevirmiş. Aynı band tepeden altına doğru uzamış. Saçları, bukleler halinde, yanaklarından aşağıya, çene hizasına kadar inmiş. İri burunlu, iri gözlü, ufak çeneli. Boynu çok ince. Elbisesinin üst kısmı düz, etek kısmı tanrınıninkinde olduğu gibi, işlenmiş.

Ayaktaki ve annenin kucağındaki çocukların kıyafeti, kadınıninkinin aynıdır. Her ikisi de göğüslerini alttan tutar vaziyette tasvir edilmiş. Başlıkları da dikey yivlerle bezeli.

- Ankara Arkeoloji Müzesinde.

Alisar

Kültepe

Kıyafet ve tasvir şeması yönünden benzerlik gösteren bu iki kalıpta figürlerin işlenişinde çok önemli farklar vardır. Alisar eseri daha yumuşak ve yuvarlak hatlarla ifadelendirilmişken, Kültepe kalıbında kollar daha köşeli, yüzler daha serttir.

• Mızraklı Tanrı ve Ailesi

000000000000660

• Kaniş Karum, L/117 8 plankare, 1b katı. Steatit. Siyahımsı gri renkte,

• Y.5.3; g.4.9 cm. Anadolu Medeniyetleri Müzesinde,

• Sağ üst köşesi noksan. Üzerinde, dört bireyli bir tanrı ailesi betimlenmiştir. Giysileri, duruşu ve fizyonomileri bakımından erkek tanrının küçük boylu bir benzeri olan oğul, anne ve babası arasında ayakta durmaktadır. Baba ve oğulun başında enine yivlerle bezenmiş sivri bir başlık, önden yırtmaçlı, baldırlara kadar inen ve yatay çizgilerle bezenmiş elbiseleri, geniş ve uçları yuvarlatılmış kemerle, kalça hizasından tutturulmuştur. İri kulaklı, iri gözlü, sakallı, dolgun yüzlü tanrıların kolları dirsekten bükülüdür. Saplarından kavradığı silahlarını, mızrak ve baltasını(?) omzuna dayayarak taşımaktadır. Tanrıçanın giysileri eşininkilerin yakın benzeri olup, başlığı da 1b katının kurşundan tanrıça figürinlerinin klasikleşmiş biçiminde, yani bere şeklindedir.

• Tanrıçanın küçük bir benzeri olan kızları ise, annesi tarafından taşınmaktadır.

- **Mızraklı Tanrı ve Ailesi**
- **Tel-el-Cüdeyde. 7. Tabaka, F/28** plankare. Kazı No: Y-574. Figürin, kurşundan. Yük. 3,5 cm., Gen. 1,3 cm., Kal. 8 mm. Baş kısmı noksan. Ayakta duran bir erkeğin cep belden tasviri. Korunan kısma göre, aşağıya doğru genişleyen sakalı dikine taranmış. Belden itibaren sağa doğru, hafifçe, bükülmüş. Geniş kemerinin uçları yuvarlak. Elbisenin etek kısmını belden aşağıya doğru inen iki ince şerit ikiye ayırmış. Şeridin sağ ve solu enine düzenlenen yivlerle bezenmiş. Sağ ve sol elinde omuzlarına dayalı, fakat uçları kırık olduğundan neveleri anlaşılamayan silahlar veya standartlar taşımakta. Antakya Müzesinde. Müze No. 4229.

thern Syria at Tell Judaidah (fig. 8)²⁰, while a steatite mould has been
und at Knaye in Syria (figs. B, 2a-b)²¹. Another mould from Kültepe

FK5/9

000000000000662

ATKÇ

Fig. B - Steatite mould, h. 6.2 cm, surface find from Knaye (SF7595);
scale left 1:2, right 1:1.

ATKÇ

000000000000662

ATKÇ

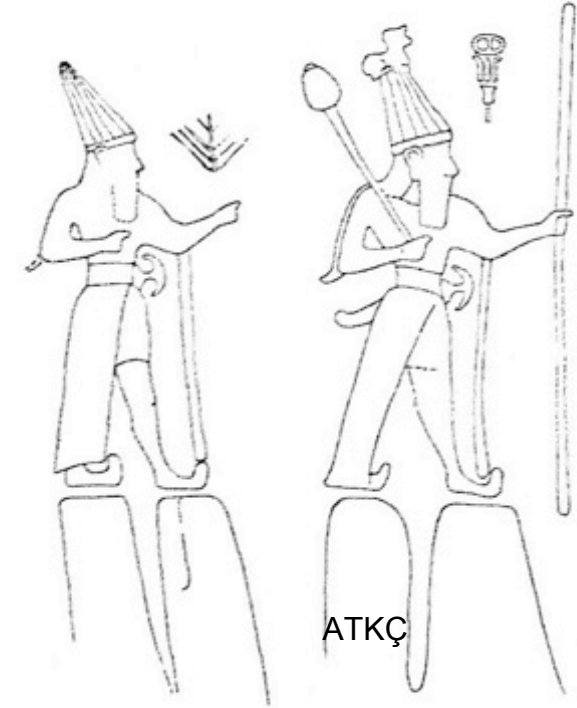
- **3-Elinde “çift gözlü balta” ile “nebat” tutan tanrı ve ailesi**
- **Kültepe-Kaniş. Karum II katı, S/30** plankaredeki atölyeden. Kazı No. Kt. e/k 10. Kalıp, yeşil taştan. Yukarı kısmı hafif yuvarlatılmış dikdörtgen şeklinde. Yük. 9,1 cm., Gen. 4,9 cm., Kal. 2,4 cm. Üzerinde “tanrı ailesi” motifi yer almış. Tanrının enine yivlerle bezeli sivri külâhı, içi diyagonal yivlerle süslenen çok sıralı bandların doldurduğu elbisesi var. Dikey taralı uzun sakalı beline kadar inmiş. Sağ elinde bir hafta, sol elinde dala benzeyen bir nesneyi omuzuna dayar durumda tutuyor.

Tanrıçanın elbisesinin etek kısmı, dikey balık kılıcı motifi ile bezenmiş. Başında iki sıralı zikzakla süslü beresi var. Kucağında koltuk altlarından kavradığı çıplak çocuğu tutuyor. Çocuk kollarını ve bacaklarını yana açmış. Tanrı ve tanrıçanın yüz hatları sert ifadeli. Her ikisi de yüksek dikdörtgen biçimli bir kaideye basmakta.

Ankara Arkeoloji Müzesinde.

Kaniş Karum'unun II. katına ait mühür baskılarının Anadolu üslubunda yapılmış olan "hava tanrılarında bazıları bir ellerinde nebat tutmaktadırlar. N. Özgüç bu hava tanrısının Yazılıkaya'daki 40 no. altında neşredilmiş bulunan tanrının proto tipi olabileceğini ifade etmiştir. K. Bittel, Yazılıkaya'daki bu kabartmanın "Hatti hava tanrısının Oğlu Telepinu'yu temsil etmiş olabileceği ihtimalini kabul etmekte ve ayrıca tanrı Telepinu'nun Mezopotamya'daki Tanrı Tammuz'la aynı karakterde olduğunu yazmaktadır.

Bu kalıptaki tanrı boğasız tasvir edilmiş olmasına rağmen, "elinde nebat tutan hava tanrısı" tipinin Ib katında tanınmaya devam ettiğine işaret edebilir. K. Emre boğasız tasvir edilmesiyle de Hitit İmparatorluk Devrindeki "nebat tanrısı" özelliğine daha yakın bir anlayış içinde resmedilmiş olduğunu düşünmenin de yanlış olamayacağı kanısındadır.

- Tanrının diğer elinde bulunan “çift gözlü balta” ise, yerli üsluba giren mühürlerde yine “hava tanrıları” tarafından taşınmaktadır. Bilindiği gibi, bu balta tipinin Anadolu’daki en eski örneğini Kaniş Karum’unun II. katında ölü hediyesi olarak açığa çıkarılmış olan tunç balta teşkil etmektedir.

FK5/9

000000000000666

ATKÇ

- **4-Elinde çift gözlü balta taşıyan tanrı ve veşi**
- **Alışar. II. tabaka. EE/1 1 planka. Kazı No. e 916.**

Figürin, kurşundan. Yüksekliği 5,2 cm., Gen. 2,9 cm. Kayığa benzeyen bir kaidede duran tanrı çifti. Alt tarafında bir yere geçmeğe yarayacak şekilde çıkıntısı olan kaidenin ön yüzü dikey yivlerle süslü. Bir yuca tanrıçanın etekliği boyunca yukarı doğru bükülmüş. Tanrının sivri uçlu olduğu anlaşılan külahı kırık. Bunun iki yanında küçük birer boynuz çıkmakta. Göğsüne inen ve düz olarak kesilmiş saka]ı dikey taraflı. Etekleri saçaklı uzun elbisesinin belinde, uçları yuvarlak geniş bir kemeri; önünde de başa doğru inen balık kılçığı motifli bir süs bandı var. Ayrıca, üzerine bir şal attığı sol kol üzerindeki eğri yivlerden anlaşılıyor. Tanrı sağ elini öne doğru yumruk yapmış, sol elinde omzuna dayadığı baltanın sapını tutmakta. Tanrıça, yarım küre biçiminde bere giymiş. Üzerinde kısa kollu, eteği üç sıra yivle bezeli bir elbise var. Elleri ile göğüslerini alttan tutmuş. Her ikisinin de başlıkları iç içe giren açılarla süslü. Çatma kaşlı, iri burunlu, büyük ve çekik gözlü, etli çenelidirler.

Ankara Arkeoloji Müzesinde.

ATKÇ

000000000000666

ATKÇ

*Alishar**Zincirli*

Alishar'da tanrı çiftini gösteren kurşun figürin şimdilik, tek örnekle temsil edilmektedir. Bu tanrı çifti Zincirli figüründekine benzeyen bir kaide üzerinde durur vaziyette yapılmıştır. Kaidе, iki ucunda çubuğu andıran çıkıntıların bulunduğu bir tekne biçimindedir. Tanrıca, bu türlü eserlerde görüldüğü gibi, göğüslerini elleri ile alttan tutar durumdadır.

Alisar

Kültepe Ib

Karum'un Ib katında bulunmuş olan bir figürin parçası korunduğu kadarı ile, bir eteklik ve bacaklardan ibarettir. Eteklik, yukarıda incelenen Alisar eserindeki tanrıçanın etekliğine benzerlik göstermektedir. Parça, bu grubun bir temsilcisi olabilir.

5-Silahlı orak biçiminde olan tanrı

Kültepe, Karum, Ib katı, R/ 19 plankare. Kazı No. Kt. b/k 483.

Figürin, kurşundan. Yük. 6,5 cm., Gen. 1,7 cm. Ayakta durur vaziyette cepneden bir erkek tasviri. Sivri külahı enine yapılan yivlerle bezeli. İri gözlü. Burnu büyük ve kemerli. Büyük kulaklı. Geniş çenesinin altında dikey yivlerle taranmış sakalının ucu düz orak kesilmiş. Kısa etekliğinin etek kısmı enine üç bölmeye ayrılmış ve her biri diyagonal yivlerle taranmış. Belinden aşağıya doğru inen dikey band da balık kılıçığı şeklindeki yivlerle doldurulmuş. Dirsekten bükülü sağ kolun eli kırık. Sol elinde tuttuğu orak biçimli silahı omzuna dayalı. Belinde uçları yuvarlak geniş kemeri var. Diz kapakları iyice belirtilmiş. Ayaklarının bastığı platform düzensiz. Belinden sağ omzuna doğru çıkan kabartma, sol omuzu ve sol kolu örten şalın düz kenarı olabilir.

Ankara Arkeoloji Müzesinde.

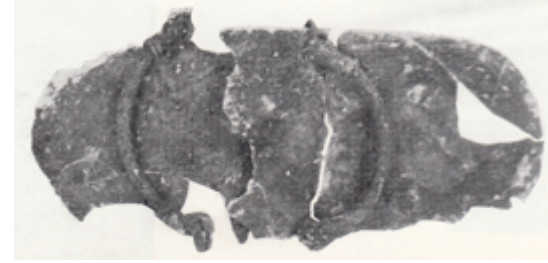
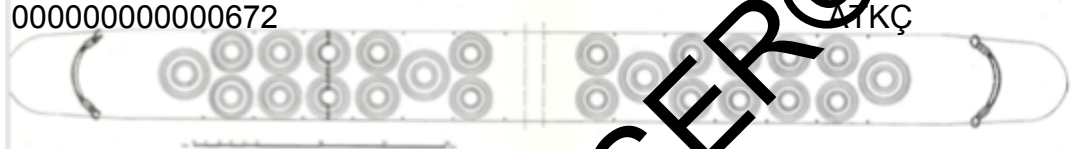

- **Silahlı orak biçiminde olan tanrı**
- **Boğazköy, K/20 alanı.** Kazı No: 315/h.
Figürin, kurşundan. Yük. 7,4 cm. Gen. 1,8 cm.
Ayakta durur vaziyette bir erkek tasviri. Sivri külahı enine yapılan yivlerle bezeli. Kısa etekliğinin etek kısmı iki sıralı ve uçları diyagonal taralı bandlarla çevrilmiş. Belinden itibaren aşağıya doğru dikey olarak hen diğer bir band da balık kılıcı şeklinde yivlerle bezeli. Belinde uçları yuvarlak geniş kemeri var. Sol omzunu ve kolunu diyagonal yivlerle taranmış şah örtüyor. Sağ elini göğsünde yumruk yapmış, sol elinde omzuna dayadığı orak biçimli, kıvrık silahlı tutmakta. İri burunlu, büyük gözlü. Çenesi altındaki sakalının ucu düz olarak kesilmiş.
Beş band halinde dikey olarak taranmış sakalı balık kılıcı şeklindeki yivlerle süslenmiş. Diz kapakları iyi belirtilmiş. Üzerine bastığı zemin düzensiz.
Ankara Arkeoloji Müzesinde.

*Kültepe**Boğazköy*

- Gerçekten, özelliklerini T. Özgüç ve K. Bittel'in ince bir şekilde tasvir ettikleri bu iki figürün temsil üslup hem de temsil ettikleri tip bakımından birbirlerinin tam paralelidir. Aralarındaki benzerlikler kendini bilhassa
 - a. Üslup
 - b. Kıyafet
 - c. Silahbakımından göstermektedir.

Bellerinde uçları yuvarlak geniş bir kemer bulunmaktadır. T. Özgüç, Kültepe kurşun figürinine dayanarak bu kemeri madenden yapılmış olarak nitelendirmiştir. Kültepe'de, 1969 yılında Ib katına ait bir küp mezarda keşfedilen uçları yuvarlak geniş maden kemer hafiri doğrulamıştır.

occupies the same position as the child in other triads and comparison with a figurine from Tell al-Rimah supports this interpretation of it as a child. This latter figurine, headless and representing a couple, has been found in the Middle Bronze II palace of Tell al-Rimah (probably ancient Qattarā): the left-hand figure, a male because of its typical belt, has a horizontally flounced dress and arms on the chest, the female wears a peculiar dress divided into oblique bands filled with dots and in the middle there is a vertical element (fig. E)³⁹. A lead figurine, representing a female holding a child, has been found at Tell Mardikh/Ebla (fig. 30) and closely resembles the one from Chagar Bazar⁴⁰.

The style of these three pieces, which have internal similarities sufficiently close to lead one to think that they were made in the same workshop, and their distribution point towards a south-eastern Anatolian origin, farther south(-east) than Kültepe, although a site like Tell Chagar Bazar cannot be ruled out altogether.

Fig. E - Lead figurine, h. 3.8 cm, from the Palace area, Tell al-Rimah (Howard-Carter 1998: p. 21, fig. 3); scale 1:1.

Fig. D - Lead figurine, h. 6.5 cm, from square Acemhöyük (Toklu 1976: fig. 1); scale

- **6-Eşek üzerinde duran tanrı**
- **Kültepe. Karum Ib katı, N/13 plankare.** Kazı No. Kt. k/k 63. Kalıp, steatitten. Takım halinde. Yük. 6,2cm., Gen. 5,5 cm., Kal. 1,9 cm. Üzerinde ayakta duran, elleri ile göğüslerini alttan tutan, cepheden tasvir edilmiş bir kadın ve eşek üzerinde duran bir erkek tasviri. Kadının başlığı rakke biçiminde. Elbisesi baldırlarına kadar inmiş. Çok iri gözlü, büyük burunlu, geniş, etli çeneli. Saçları görülmüyor. Sivri külahlı tanrı eşeğin sağısında, profilden ve elini tanrıçaya dua eder vaziyetinde yumruk yapmış. Ankara Arkeoloji Müzesinde. Müze No. 19081.

- N. Özgüç tanrının ikonografisi üzerinde durmuş ve onun tanrı Pirwa grubuna ithal edilebileceği kamsına varmıştır. Kültepe münür baskılarında görülen atla ilgili tasvirler münasebeti ile "tanrı Pirwa" konusunu inceleyen N. Özgüç bu ismin Hitit İmparatorluk devri metinlerine göre H. Otten ve E. Laroche'un da tespit ettikleri gibi, hem bir tanrı ve hem de bir tanrıça adı olduğunu ifade etmiştir.

N. Özgüç, Hitit İmparatorluğu devrinde Kaniş'li şarkıcıların tanrı Pirwa için şarkı söylediklerini göz önünde tutarak, Pirwa kültünün Koloni Devrinden itibaren Kaniş'le olan ilgisini belirtmiştir. Bu tanrı adı, Kültepe metinlerinde şahıs isimleri arasında da geçmektedir.

FK5/9

000000000000676

- **7-Kanatlı tanrılar**
- **Zencirli-Sarımsal** Arkaıda bulunmuş. Kazı No. 5. 270 a. Figürin kurşundan. Yük. 6,4 cm., Gen. 4,1 cm. Ön kısmında kabartma halinde iki ufak boynuzu, tepesinde baş aşağı durumda duran koni biçimli çıkıntısı bulunan sivri külahı enine olarak yivlerle bezenmiş. Kemer kaşlı, iri gözlü. Burnu büyük ve kavisli. Aşağıya doğru genişleyerek hele yaklaşan uzun sakalının ucu düz olarak kesilmiş. Boğazından itibaren başlayan elbisesi bele doğru bol bir şekilde inmiş. Bel kısmı iyi oturmuş olan elbise belden itibaren, gittikçe açılarak ayaklara erişmiş. Elbise enine olarak yivlerle bezeli. Bu yivlerin arası da dikey çentiklerle süslenmiş. Dirsekten itibaren çıplak olan kollarını yukarıya kaldırmış. Sağ elinde kadeh tutuyor. Sirtından çıkan kanatları, dalgalı bir şekilde, yukarıya doğru yükselmekte. Eteklerinin ucunda köşeli bir kaide seçilmekte. Kaidenin iki yanında çıkıntılar mevcut. Berlin, Vorderasiatisches Museum.

ATKÇ

000000000000676

ATKÇ

- **Kanatlı tanrılar**
- **Alişar. II. tabaka, 1. yanıkati. HH/9**
plankare, 9 No.lu odanın batısında. Kazı No. b 1599.

Figürin, kurşundan. Yük. 5,6 cm., Gen. 4,5 cm.

Kuş tasvirleriyle karışık bir erkek figürünü. Çatma kaşlı iri gözlü. Burun büyük ve kemeli. Aşırı derecede dik-kalkık iri kulaklı. Kısa ve ucu düz olarak kesik sakalı dikey yivlerle bezeli. Serpuşu üzerine, başı sola bakan, bir kuş tünemiş. Ayak bileklerine kadar inen uzun elbisesi dik bir şeritle ikiye ayrılmış. Şeridin sağ ve solu enine yivlerle taranmış. Göğsünden itibaren yukarıya doğru, kavisli bir şekilde, çıkan kanatları başı yarımay şeklinde çevirmiş. Üzerine bastığı kaidenin sağ ve solundan birer kanat yükselmekte; kanatların üzerinde de hem kanatları, hem de başları gergin olarak gösterilmiş birer kuş çıkmakta. Ankara Arkeoloji Müzesinde.

- **Kanatlı tanrılar**
- **Alışar. II. tabaka. S/28 planıkare. Kazı No. d 2638.**
Figürin, kurşundan. Yık. 4,5 eni:, Gen. 1,7 cm.
Kanatlı erkek tasviri. Sivri külhü enine yivli. İri gözü. Büyük burunlu ve iri kulaklı. Aşağıya doğru genişleyen kısa sakalının altı düz olarak kesilmiş, dikine yivlene taranmış. Dirsekten bükülü kolunu, kelebek kanadı gibi, kısa ve uçları yuvarlatılmış kanatlarının (göğüsten çıkıyor)' altında kalmış. Elbisesi dikey bir hatla ikiye bölünmüş. Her iki yanı da en.ine yivlerle bezeli. Etek ucundan da iki taraflı olduğu anlaşılan kısa bir kanat çıkmakta. Ankara Arkeoloji Müzesinde.

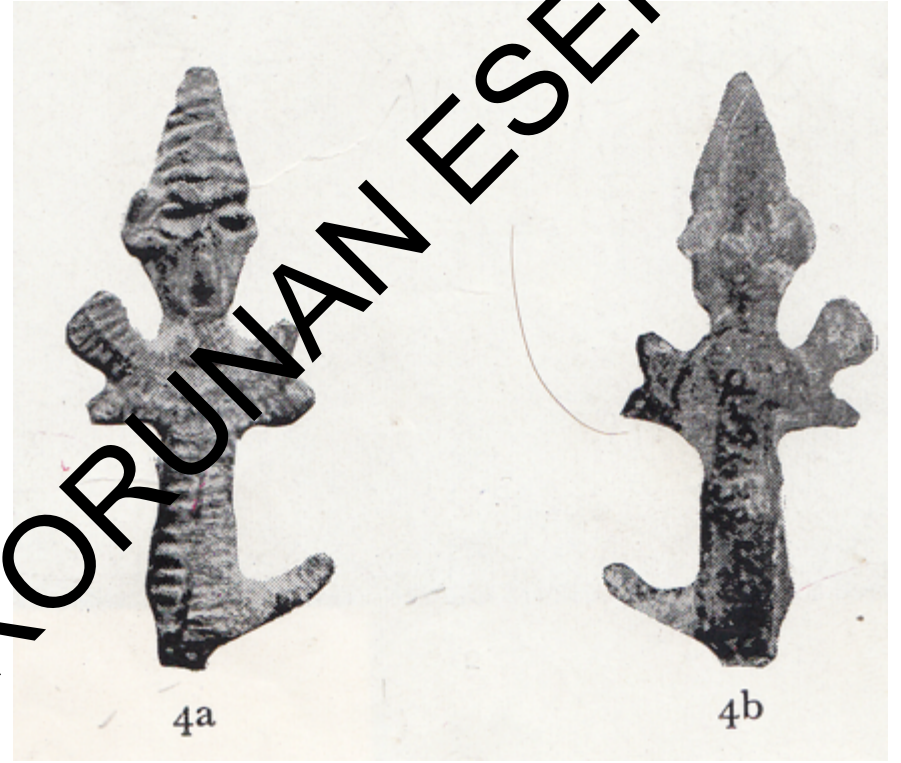
Kanatlı tanrılar

Kültepe. Karum Ib, katı, Z/29 planı ve Z-aa/26-27 plankaredaki atölyeye ait. Kazı No. Kt. n/k 136. Kalıp, yeşil taştan. Takım halinde. Yük. 6 cm., Gen. 4,4 cm.

Omuzlarından kanatlar çıkan bir erkek, elleri ile göğüslerini alttan tutan bir kadın tasviri. Erkeğin külahı enine yapılmış yivlerle bezeli. Yivlerin arası, dikey olarak ince çizgilerle doldurulmuş. Külahın tepesi simidire benzeyen bir çıkıntı halinde. Alt kenarında da iki küçük boynuz, yukarıya doğru yükselmekte. İri gözlü, büyük burunlu. Çenesi çıkıntılı. Göğsüne kadar inen sakalı dikine yivlerle bezelenmiş. Ellerini, iki yuvarlak kabartı halinde gösterilmiş olan göğüslerinin altında yumruk yapmış. Etekliği, belinden aşağıya, dik olarak inen üç şeritle ikiye ayrılmış. Şeridin sağ ve solunda kalan kısımlar enine yapılmış yivlerle bezeli. Etekliği baldırlarına kadar inmiş. İki uzun kanatlı. Kadının başlığı bere biçiminde. Göz kuyrukları hizasındaki bukleleri bere kenarından yukarıya doğru taşmış. İri gözlü, iri burunlu. Sekiz sıralı kolyesi omuzlarına kadar inmiş. Beline yaklaşık iki yuvarlak kabartı halinde gösterilen göğüslerini elleri ile kavramış. Enine çizgi grupları ve yivlerle bezeli etekliği önden yırtmaçlı. Ankara Arkeoloji Müzesinde.

Alişar tasvirleri (Nr. 8, 9), detay farklarına rağmen, aynı tipi temsil etmekte olup, aynı anlayış içinde yapılmışlardır. Bunlarda kısa sakallı genç bir tanrı, insan gövdeli ve kuş kanatlı olarak temsil edilmiştir. Göğüsten çıkıp yukarı yükselen kanatlar, kolları gizlemiştir. Ayak uçlarına kadar inen uzun bir elbise giymişlerdir. Bu elbise ortadan, dik bir bandla ikiye ayrılmış, sağ ve solu yatay yivlerle taranmıştır! Her ikisinin de etek uçlarından yanına doğru birer çift kanat çıkmaktadır. Ayrıca (Nr. 8), bir tanesinde eteğin yanlarından birer kuş tasviri, yukarıya doğru yükselmektedir. Bu figürünün serpuşu üzerine de sağa doğru dönük bir kuş (güvercin) tünemiştir.

İkinci figürinin başında, enine sivriyle bezenmiş sivri bir külah bulunmaktadır. Bu eser, arka yüzünün işlenişi bakımından da diğer kurşun figürinlerden ayrılan bir özelliğe sahiptir. Bütün kurşun figürinlerde arka yüz işlenmeden, düz bir şekilde bırakılmışken, burada sivri külahın kenarı dirsekten bükülerek göğüs üzerine getirilmiş olan ince hatlı bir silüet seçilmektedir.

- Bu iki kurşun figürinde temsil edilmiş olan tanrının kimliğini kesin olarak tayin edemiyoruz. E. Spartz, Alisharın başında kuş bulunan tasvirine dayanarak (Nr. 8), Miken III. kuyu mezarında keşfedilmiş olan, başında ve etrafında kuşlar bulunan altın tanrıça tasvirine de örnek olabileceğini, haklı olarak ifade etmektedir.

- Bu tür kanatlı tanrılarla, Yazılıkaya'da tasvir edilmiş olan kanatlı tanrıları hatırlamamak mümkün değildir. Bilindiği gibi von Brandenstein, Hitit metnelerindeki tanrı tasvirlerine göre bu kabartmaları teşhise çalışmıştır. Bu metinlere göre "çağırmanın hava tanrısı" kanatlı oluşu ile diğer hava tanrılarından ayrılmaktadır. Fonksiyonu iyice belli olmayan tanrı, İstar Şauška'nın yanında tli bir tanrı olup, onun gibi Hurri kökenlidir. Biz bu kalıp ve kurşun figürinlerdeki tasvirlerle dayanarak, aradaki büyük zaman farkına rağmen, Büyük Hitit Devleti Çağında panteonda varlığı bilinen bu tanrının prototipinin Assur Ticaret Kolonileri Devrinin geç safhasında ortaya çıkmış olabileceğini düşünüyoruz.

8-Kanatlı tanrıça

Karahöyük, Konya, büyük çöp çukurundan.

000000000000684

Figürin, kurşundan.

Konya Arkeoloji Müzesinde.

Konya yakınındaki Karahöyük'te büyük çöp çukurunda bulunduğu bildirilen kurşun figürin, S. Alp'in de işaret ettiği gibi, "kanatlı İştâr" tipini temsil etmektedir. Henüz neşredilmemiş bulunan bu eserde tanrıça ayakta ve çıplak olarak tasvir edilmiştir.

Çıplak ve kanatlı figürin bu özellikleri ile, S. Alp'in de ifade ettiği gibi, Suriye eserlerine yakınlık göstermektedir.

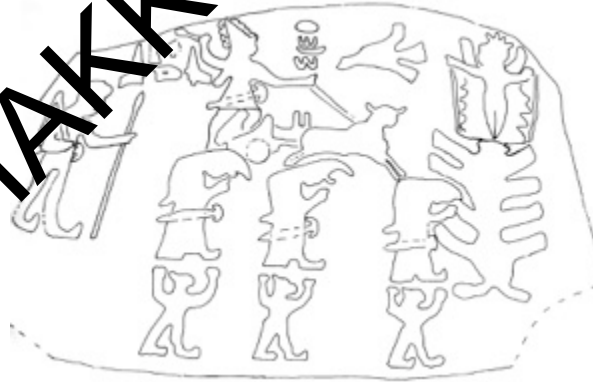
Kanatlı ve silahlı İştâr tipi Mezopotamya'da Akad Devrinden beri bilinmektedir. Kanatsız, fakat silahlı İştâr tipi de Eski Babil devrinin en sevilen tanrı tiplerindedir. Kanatlı tanrıça tipi, Suriye mühürlerinde M. Ö. II. binde de çok sevilen tiplerden biri olmuştur. M. T. Barrelet, Suriye glyptiğinde görülen kanatlı tanrıçaları şöyle gruplar

a. Kanatlı ve silahlı

b. Kanatlı ve çıplak

1-kanatlı ve tamamen çıplak

2-kanatlı, yarı çıplak

000000000000684

- **9-Kuşlu tanrıça**
- **Kültepe ?. Satın alınma.**
Kalıp, serpantinden. Yük. 6 cm., Gen. 4,2 cm., Kal. 1, 1 cm.
Tülünü açan çıplak tanrıça tipinde bir tasvir. Sivrice uçlu serpuşunun üzerinde kanatlı güneş kursu sembolünün yer aldığı tanrıçanın saçları, yanakları hizasında, dışarı dönük, iri bukleler halinde. Göğüsleri iki yuvarlak büyük kabartı ile, göbeği tek merkezli bir daire, cinsiyet uzvu büyük bir üçgenle ifade edilmiş. Yukarıya kaldırdığı elleri ile duvağını tuttuğu yerlerde iki kuş tasviri mevcut. Duvağın alt ucundan da yukarıya doğru birer kanat çıkmakta.
H. S. von Aulock koleksiyonunda.
İstanbul'da.

10-Tek tanrıçalar A-Çıplak Tanrıça B-Giyimli Tanrıça

10A-Çıplak Tanrıça

Alışar, II. tabaka IV/24 plankare.
Kazı No. e 1295.

Figürin, kursundan. Yük. 6,3 cm.,
Gen. 1,6 cm.

Elleri ile göğüslerini takdim eder
şekilde yapılmış çıplak tanrıça
tasviri. Takke biçimindeki başlığı
noktalar ve zikzaklarla süslü. Boyun
ve göğsünde iki sıralı bir kolye var.
Göbeği tek merkezli bir daire,
göğüsleri ufak iki yuvarlak kabartı,
cinsiyet uzvu dizlerine kadar inen
ince üçgen halinde ifade edilmiş.
Ankara Arkeoloji Müzesinde. Müze
No. 12358.

10B-Giyimli tanrıça

Alışar. II. tabaka, 1. yapı katı. FF/10
plankare. Kazı No. b 1445.

Figürin, kurşundan. Yük. 5,6 cm., Gen. 1,5 cm.

Kolları dirsekten bükülmüş, ayakta duran kadın tasvir. Yarım küre biçimli başlığı, biri ortada duran, altı kabartma ile süslü.

Uzun boynunda çok sıralı bir kolye var. Zikzak bandlarla taralı etekliği

baldırlarına kadar inmiş. Ayrıca, etekliği belden aşağıya inen dik bir yan bandla yırtmaçlı hale getirilmiş. Göğüsleri iki ufak yuvarlak kabartı ile ifade edilmiş.

Düzensiz bir satıh üzerine basmakta.

Chicago, The Oriental Institute Müzesinde.

10B-Giyimli tanrıça

Alışar, II. tabaka. 1130 plankare. Kazı No. e. 1315.

Figürin, kurşundan. Yük. 6,5 cm., Gen. 1,7 cm.

Ayak bileklerine kadar inen uzun elbisesi dört diyagonal bandla beşe ayrılmış. Her band da dikey veya eğri yivlerle bezeli.

Başının yarısı noksan. Yarım küre biçimli takkesi dikey yivlerle süslü. İri gözlü, iri burunlu. Boynunda dört sıralı kolyesi var.

Kollar dirsekten bükülü. Elleri görünmüyor. Bacakları belirtilmemiş.

Kaidesi düzensiz.

Ankara Arkeoloji Müzesinde.

10B-Giyimli tanrıça

Alışar, II. tabaka M/11 plankare "sarayın temelinden". Kazı No. 2317.

Figürin, kurşundan. Yük. 6 cm., Gen. 1,7 cm.

Ayakta duran, elleri ile göğüslerini alttan tutan kadın. Bere biçimindeki başlığı enine olarak yivlerle bezeli. Boyundan baldırlarına kadar inen elbisesinin yakası ve etek kısımları nakışlı bandlarla süslü. Aynı banddan haç biçimli bir süs eteklüğün ön kısmına yerleştirilmiş. Çıplak ayakları düzensiz bir kaideye basmakta. İri gözlü, büyük burunlu, geniş çeneli. Saç bukleleri kısmen korunmuş.

Ankara Arkeoloji Müzesinde, Müze No. 12361.

Bu dört figürinin de tanrıça tasviri olduklarından şüphe edilmektedir. Çünkü, hepsi taş kalıplar üzerinde, çeşitli alametlerine göre, tanrılıkları belli olan tasvirlerin yanında görülen tanrıçaların özelliklerine sahiptirler. Yalnız, tek olarak ele geçen bu dört kurşun figüründe her hangi bir alamet bulunmadığı için, kimliklerini (hangi tanrıçayı temsil ettiklerini) tayin zorluğu ile karşı karşıyayız.

11-Alameti olmayan tanrı ve eşi

Çıkarıldığı yer bilinmiyor.
Kalıp, serpantinden. Yük. 6.5 cm., Gen. 4,3 cm.
Üzerinde, bir kadın ile bir erkeğin tasviri var.
Erkeğin sivri külahı, enine yivlerle bezenmiş.
Alt kenarının iki yanından yukarı doğru iki küçük boynuz yükselmekte. İri kulaklı. Büyük gözlü, iri burunlu. Ucu düz kesilmiş sakalı, enine bölmelere ayrılmış ve her bölüm birbirine zıt diyagonal çizgilerle taranmış. Ellerini göğdü üzerine, karşılıklı durumda yumrukları yapmış. Kısa eteklikli elbisesi, balık kılığı tarzında taralı.

Diz kapakları ve ayakları, itinalı bir şekilde, detaylı olarak işli. Elbisesinin bir ucu arkadan dolaşarak bir omzunu ve kolunu kapatmış. Erkeğin solundaki kadın da cepheden tasvir edilmiş. Başında yarım küre biçiminde serpuşu var. Saçları yanaklarından itibaren iki lüle halinde, çenesine kadar iniyor. İri gözlü, iri çeneli. Etli burunlu. Üzerinde kısa kollu bir gömlek ve diz kapaklarının altına kadar inen etekliği var. Dört parmağı işlenmiş ellerini iki yuvarlak kabartı halinde gösterilen göğüslerinin altına dayamış. Ayakları ve parmakları itina ile belirtilmiş. Arkasından yanlara, dirsekleri hizasına kadar iki çubuk yükselmekte.

Bibliothque Nationale, Cabinet des
Mdailles da, Müze No. 2245.

Boğazköy

Kıyafetinin kısa kollu gömlek, kısa eteklik ve bir kolunu örten şaldan meydana gelişi ile bu tasvir, Künepe’de lb katında ve Boğazköy’de açığa çıkarılmış olan ve elinde orak biçiminde silah tutan tanrı tasvirlerini hatırlatmaktadır. Diz kapaklarının işleniş bakımından da Boğazköy figürünün en yakın benzeridir.

Tanrıçanın başlığı, kanatlı olmamakla beraber, Kültepe'de II. katta bulunmuş olduğunu gördüğümüz tanrıça figürinine yaklaşılmaktadır

- **Alameti olmayan tanrı ve eş**
- Bulunduğu yer bilinmiyor.
Kalıp, steatitden. Yüksekliği 7,3 cm., Gen. 5,5 cm., Kal. 1,6 cm.
Köşeleri hafif yuvarlatılmış dikdörtgen şeklinde. İki yüzünde işli.
Ön yüzünde tanrı çifti kalıbı. Tanrı ve tanrıça kat-kat pilelerle süslü elbise giymişler. Tanrının başında çok sıralı boynuzlu, sivri bir külah var. Uzun ve ucu düz kesik sakalı dikey yivler halinde bırakılmış. İki elini göğsü üzerinde yumruk yapmış.
Tanrıça yarım küre biçiminde bir başlık giymiş. Elbisesinin üst kısmı düz, kısa kollu. Yakası küçük yivlerden meydana gelen bir bandla süslü. Elleri ile göğüslerini tutuyor. Elbisesinin altındaki göbeği tek merkezli bir daire ile gösterilmiş. Boynunda çok sıralı kolyesi var.
Arka yüzde bir kurs şeklinde ve bir de elleri ile göğüslerini tutan tanrıça tipinde, üç askı (pandantif) kalıbı var.
British Museum'da, Müze No. 92666.

Çağarpazar

- **12-Tanrı üçlüsü**
- **Çağarpazar, tabaka I c Kazı No. A 978.** Kalıp, serpantinden, Siyah renkli. Yük. 3,9 cm., Gen. 3,9 cm., kal. 1,3 cm. Üst kısmı kırık. Üzerinde, sağ eli ile kucağındaki çocuğu taşıyan, sol eli ile göğsünü tutan bir kadın, yanında üst kısmı noksan, belden aşağısı ve bir kolu korunmuş bir erkek ve aralarında bir "ankh" sembolü var.
- Diğer bütün kalıpların aksine buradaki figürler yalnız eteklere kadar işlenmiş olup ayaklar ve bacaklar gösterilmemiş. Erkeğin belin de uçları yuvarlatılmış kemer var. Her ikisi de enine ve boyuna taramış yivlerle bezeli uzun elbise giymişler.

Tanrı çiftinin arasına yerleştirilen kaide biçimli motif; Mallowan'a göre Mısır'ın "ankh" sembolünün Suriyeleştirilmiş bir örneğidir. D. van Buren, bu motifin Nazimaruttas Kudurru'sunda görülen kaidenin aynı olduğunu ifade etmiştir

- D. G. Hogarth, D. Opitz ve Genouillac, bu kalıpta bir tanrı çifti ile çocuklarının tasvir edildiği kanısındadırlar. Hogarth'ın da tesbit ettiği gibi, buradaki iki yetişkin tasvirin de cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Yalnız, kalıpta bakana göre solda kalan tasvirin yüzü daha dolgun ve kısa olarak yapılmıştır. Bu cinsiyet ayrımı için yeterli bir özellik ise, ancak o zaman burada tanrı çifti ve çocuktan meydana gelmiş bir aile kompozisyonu söz konusu olabilir.
- British Museum'da. Müze No. 1256 56-58.

B-KARIŞIK VARLIKLAR

- 1-Sfenks
- S. Alp, Konya - Karahöyük'ün 1. tabakası ile çağdaş olan büyük çöp çukurunda bulmuş olduğu bir kurşun figürinin, arka arkaya vermiş bir sfenks ve bir arslanı temsil ettiğini bildirmektedir.